№ 257 ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 18 — 1901 — ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 18 № 257

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարտադիր կարգադրութիւն Թիֆլիս քաղաքի համար. Կիրակնօրեայ զրոյց. Հայր Ալիշան. Կանգնեցրէք անհիւթ արձան. Օպերային ներկայացումները. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. Մանրանկար. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՄԱՐ

—

Դռնապանների պարտաւորութիւնների մասին

Յօդ. 4

Կ. 1. Դռնապանները եւ չվէյցարները տներում, հիւրանոցներում եւ կահաւորված սենեակներում պարտաւոր են կատարեալ աջակցութիւն ցոյց տալ անշարժ սեփականութեան տէրերին եւ ոստիկանութեան՝ հսկելու կարգապահութեան վրա տներում եւ իր ժամանակին վերոյիշեալ տեղեկութիւնները ստանալու. Նոյնպէս դռնապանները պարտաւոր են անպայման կատարել ոստիկանութեան բոլոր օրինական պահանջները, որոնց նպատակն է պահպանել հասարակական հանգստութիւնը, կարգը, բարեվայելչութիւնը եւ բարեկարգութիւնը, նոյնպէս եւ բնակիչների անձնական եւ նիւթական ապահովութիւնը։

Դռնապանների հերթակալութեան մասին

Յօդ. 5

Կ. 1. Թէ մասնաւոր եւ թէ արքունական ու հասարակական շինութիւնների եւ տների տէրերը, հասարակական կարգը եւ հանգստութիւնը պահպանելու նպատակով, հերթապահութեան համար դռնապաններ են դնում փողոցներում։

Ծանօթ. դռնապանների հերթակալութիւնը նշանակվում է պօլիցիմէյստէրի առանձին կարգադրութեամբ։

Կ. 2. Դռնապանները իրանց հերթակալութեան ժամանակ չեն կարող թողնել իրանց հերթակալութիւնը եւ կատարել իրանց տէրերի ոչ մի յանձնարարութիւնը.

Կ. 3. Հերթակալ պահապանները պարտաւոր են օրինական աջակցութիւն ցոյց տալ այն բոլոր մասնաւոր անձանց, որոնք օգնութեան են դիմում նրանց, եւ պարտաւոր են անպայման կատարել ոստիկանութեան բոլոր օրինական պահանջները։

Կ. 4. Հերթապահ դռնապանները ստանում են իրանց տանտէրերից նահանգապետի կողմից որոշած առանձին նշաններ, եւ դռնապանները պարտաւոր են միշտ իրանց մօտ ունենալ այդ նշանները հերթապահութեան ժամանակ։

Կ. 5. Հերթապահութեան ժամանակ դռնապանները պարտաւոր են կատարել նրանց համար կազմված առանձին հրահանգներում բացատրված կանոնները, որ կը սահմանէ Թիֆլիսի նահանգապետը։

Պարտաւորիչ կանոնները չը կատարելու համար պատասխանատուութեան մասին

Յօդ. 6.

Այն անձինք, որոնց վերաբերում է ներկայ պարտադիր կարգադրութիւնը, այդ կարգադրութիւնը խախտելու դէպքում, համաձայն պետական կարգը եւ հասարակական հանգստութիւնը պահպանելու միջոցներին վերաբերեալ կանոնադրութեան 15 եւ 16 յօդուածներին, ենթարկվում են վարչական կարգով տուգանքի մինչեւ 500 ր. կամ 3 ամսով բանտարկութեան։ Այդ պատիժները գործադրելու համար, սաստկացրած պահպանութեան վերաբերեալ կանոնադրութեան կ. 1. յօդուածի համաձայն, ես լիազօրութիւն եմ տալիս Թիֆլիսի նահանգապետին։

Պարտադիր կարգադրութեան գործադրութեան ժամանակամիջոցը

Յօդ. 7

Ներկայ պարտադիր կարգադրութիւնը կը գործադրվի 1902 թւի յունվարի 15-ից։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԶՐՈՅՑ

—

Հայր Ալիշանի մահը թոյլ չը տուեց, որ ես անցեալ կիրակի օրը տանէի ձեզ, ընթերցող, Հնագիտական ժողովի նիստը։

Շատ հետաքրքրական էր այդ նիստը, այնքան հետաքրքրական, որ ես չեմ կարող չը խօսել նրա մասին գոնէ այսօր։

Կարելի է երեւակայել հնագիտութիւնից աւելի մի խաղաղ, անմեղ գործ։ Թիֆլիսի առաջին գիմնազիայի դահլիճում տիրում էր մի շատ սիրուն անդորրութիւն։ Նստած դահլիճի մի անկիւնում, ես ականջ էի դնում զեկուցումներին։ Հին-հին բաներ, փոքրիկ հարցեր, որոնք, սակայն, իբրեւ անցած օրերի յիշատակներ, հետաքրքրութիւն են զարթեցնում։ Ահա մի ինչ-որ կորած, անյայտ ժամանակում շինված մոմակալ։ Նրա վրա տառեր են դրոշմված։ Եւ դրանց միջոցով այժմ փորձում են իմանալ, թէ երբ է շինվել մոմակալը։

Ամեն բան այսպէս լաւ էր գնում։ Բայց ահա վրացի պ. Ջանաշվիլի սկսում է կարդալ իր զեկուցումը Ուրարտեան սեպաձեւ արձանագրութիւնների մասին։ Կարդում է երկար, եւ տեսարանը միանգամից փոխվում է։ Ես, որ հեռու էի այն երկար սեղաններից, որոնց շուրջը բոլորվել էին ընկերութեան անդամները, զգում էի, որ դահլիճի օդը լցվում է ելեկտրականութեամբ, պատրաստվում է փոթորիկ մի բաժակ ջրի մէջ։

Պէտք է ասեմ, որ այդ փոթորիկի նշանները շատ մեղմ ու համարեա աննկատելի էին։ Ամենքը շարունակում էին նստած մնալ իրանց տեղերը, լսում էին ուշադրութեամբ։ Բայց եւ այդպէս, փոթորիկի մօտիկութիւնը զգում էին ամենքը, ամենքից լաւ նախագահը, կոմսուհի Ուվարովա։

Ի՞նչ էր պատահել։

«Մշակից» դուք գիտէք, որ պ. Ջանաշվիլիի համար այլ եւս ոչ մի կասկած չը կայ, որ հին ուրարտացիները վրացիներ են եղել, որ նրանց են պատկանել մի ժամանակ Վանը, Արարատը, մի խօսքով այն ամբողջ երկիրը, որ այժմ յայտնի է Հայաստան անունով։ Եւ նա ապացուցանում էր այդ բանը։ Կարծես, երկու հազար վեց հարիւր տարի առաջ ապրող խալդերից մէկը նոր յարութիւն էր առել եւ մտել գիմնազիայի դահլիճը։ Այնքան էր պ. Ջանաշվիլի հաւատացած, թէ ճշմարիտ են իր ասածները, որ նրան կարելի էր յարութիւն առած խալդ համարել... Եւ երկու հազար վեց հարիւր տարիներից յետոյ այդ խալդը սեփականութեան իրաւունքն էր վերանորոգում. ասում էր թէ խալդերը հանճարեղ ու մեծագործ ազգ էին, բայց հայերը եկան եւ դուրս վռնդեցին նրանց իրանց սեփական երկրից...

Բայց Հնագիտական ընկերութեան անդամները միմիայն խալդեր չէին։ Կար աւելի ծանրակշիռ հանգամանք. այդ անդամներից շատերը հայեր էին, եւ նրանք տեսնում էին, որ պ. Ջանաշվիլի յարութիւն առած խալդ չէ, այլ ժամանակակից վրացի։ Եթէ այդ վրացին այնքան ազգասէր է, որ Բաբելոնից ու Միջերկրական ծովից մինչեւ Կասպից ծովը եւ Կովկասեան լեռնաշղթան հրապարակում էր վրացիների հին սեփականութիւն, մի՞թէ հայերի մէջ չը կար այնքան հայրենասիրութիւն, որ ցոյց տային, թէ դա հեշտ բան չէ, թէ պ. Ջանաշվիլիի ապացոյցները ապացոյցներ չեն։

Ահա այս երկու ազգասիրութիւնների ընդհարումն էին նախատեսում ժողովի անդամները։ Ահա ինչն էր փոթորիկ գուշակում։ «Մեր նախնիները Հռոմն ազատեցին», ասում է պ. Ջանաշվիլի։ Նրան ընդհատում էին, նկատողութիւններ էին անում, այնպէս որ նա ստիպված եղաւ խնդրելու, որ թոյլ տան զեկուցումը վերջացնել։

—Ահա կը վերջանայ զեկուցումը, մտածում էի ես,—եւ պարոնին ցոյց կը տան, թէ Հռոմը ազատողները ուրիշներն են եղել։

Սպասում էի ճակատամարտի եւ ծիծաղում էի։ Իմ առաջին պատկերանում էր աքաղաղների կռիւը...

Երկու հազար վեց հարիւր տարի առաջ ապրող խալդը կարող էր երեւակայել, թէ ժայռերի վրա փորած իր սեպագիրները մի ժամանակ այնքան յուզմունք պիտի պատճառեն երկու հարեւան ազգերին,—մէկին այն պատճառով, որ նա ուզում է անպատճառ, ինչպէս ասում են՝ «սուտով թէ ղորդով» իրան սեփականացնել այդ սեպերը, իսկ միւսին այն պատճառով, որ նա չէ ուզում իր հարեւանին տալ այդպիսի պատիւ։

Ես հաւատացած եմ, որ այդ գիշեր Վանի ժայռերը սովորականին պէս անշարժ եւ լուռ էին. նրանք չը յուզվեցան այն բանից, որ, վերջապէս, գտնվեցին այն մարդիկ, որոնք սեպեր են փորել իրանց կրծքի վրա։ Հաւատացած եմ, որ այդ ժայռերը այսօր էլ խորհրդապահ եւ անտարբեր են, ինչպէս քսան եւ աւելի դարերի ընթացքում. եւ եթէ պ. Ջանաշվիլի գնայ նրանց մօտ ու «կորցրած հայրենիք» կանչէ, ժայռերը չեն բաց անի իրանց գիրկը, չեն պատասխանի հայրական խանդաղատանքով «կորած զաւակ»...

Այո, իրականութիւնը անփոփոխ ու անվրդով է մնում, բոլորովին ուշադրութիւն չը դարձնելով, թէ ովքեր են ուզում, որ անպատճառ իրանց նախնիքները լինեն Հռոմի ազատողները...

Բայց ազգայնական մրցութիւնների դարում ենք ապրում։ Եւ ահա ինչո՞ւ հազարաւոր տարիների տակով անցած սեպագրերն անգամ յուզմունք եւ չափազանցութիւններ են առաջացնում ազգայնութիւնների կռւարանի մէջ։

Ես շատ էի ուզում տեսնել, թէ ինչով կը վերջանայ վրացի-հայկական այս ընդհարումը գիմնազիայի դահլիճում։ Բայց կոմսուհի Ուվարովա, մի զարմանալի հեռատեսութեամբ եւ իմաստութեամբ, թոյլ չը տուեց վիճաբանութիւններ սկսել այդ զեկուցման առիթով, եւ ինքը շատ գեղեցիկ կերպով գնահատեց պ. Ջանաշվիլիի գործի իսկական արժէքը...

Լ.

ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ

—

Մի աստղ էլ ցոլաց հայի երկնքից եւ գլորվեց յաւիտենականութեան անդունդը։

Եւ տարէց տարի իրար յետեւից մարում են մեր երկնքի ճրագները...

Ի հարկէ, անզօր ենք մենք կանգնեցնելու բնութեան անիւը.—մարդիկ ծնվում են եւ անհրաժեշտաբար պիտի մեռնեն. բայց որքան էլ ընտելացած լինենք մենք մահվան, ոչնչացման մտքին, զարհուրելի կան մահեր, որոնք խորապէս յուզում են մեզ եւ բողոք են յարուցանում մեր հոգու խորքերից, բողոք բնութեան անջնջելի օրէնքի դէմ։

Այո, կան մահեր, որոնք սոսկալի աղէտ են մի ամբողջ ազգի համար։ Ազգային հանճարների այս աննկուն միջոցին Ալիշանների անհետանալը ճշմարիտ որ մի աղէտ է, որովհետեւ նրանց տեղը թափուր է մնալու։

Այո, այժմ, երբ ազգային գիտակցականութիւնը եւ ինքնասիրութիւնը հոգեվարքի մէջ են, երբ լեզուն ու կրօնը վռնդվում են սրբազան հայ օջախից ինչպէս մի աւելորդ ծանրոցք. երբ երիտասարդութիւնը օտարամոլութեան տիղմի մէջ մինչեւ բերանը խրված, ծաղրում է մայրենի բարբառը, նրան միայն հայհոյանքի եւ ծաղրի լեզու դարձնելով,—ահ, այս ընդհանուր փլատակման դարում Ալիշանների կորուստը մի մեծ աղէտ է...

Մեծ էր նա!

Մեծ էր իր ուղեղի զօրեղ թռիչքով, մեծ՝ մանաւանդ իր գիտակցական հայրենասիրութեամբ։ Նա կարծես մեծ Մեսրովբի ու Սահակի, մեծ Խորենացու ու Եղիշէի շառաւիղը լինէր, նրանց ընտրեալը։ Նրա լայն ճակատի վրա փայլում էր այս մեծ հայրերի համբոյրը, որով լցրել էին նրա հոգու խորքերը իրանց վեհ ու սուրբ ազգասիրական ոգին։

Այո, մեծ հայրենասէր Ալիշանը! Ո՛չ այն լակոտ ազգասէրներից, որոնք միայն ոռնալ գիտեն, այլ այն ուժեղ մարտնչողներից, որոնք չեն խոնարհում իրանց գլուխը բաղդի հարուածների տակ, եւ որոնց առոյգ ձեռքերը երբէք չեն թուլանում վհատութիւնից։

Այո, ընդհանուր ազգային արհաւիրքը ճըմլում էր նրա սիրտը եւս, սեղմում էր նրա կոկորդը եւ արտասուք քամում նրա աչքերից. բայց կակիծը, բայց հոգու տանջող ալեկոծումը չէր ընկճում նրա մէջ փրկութեան յոյսը։

Ութսուն ծիգ տարիներ, քրտնալից ու հանճարեղ աշխատանքի տարիներ։ Համարեա մի դար! Ինչե՜ր չանցան Ալիշանի պաշտած եւ այդչափ ուսումնասիրած երկրի գլխով, ինչ սոսկումներ մնաց, որ չը տեսաւ հեռաւոր մենակեցի հայրենիքը։ Արիւնով շաղախվեցան հայրենի փլատակները, ոսկրների կոյտերը լեռնացան, արցունքը հեղեղեց երկիրը։ Այնտեղից, հեռուից, ծովացած արեան հոսը հասնում էր ալեւոր ծերունուն, զոհերի իւրաքանչիւրի ճիչը արձագանգ էր գտնում նրա սրտի մէջ. բայց նա մնում էր անսասան, յենված իր գրքերի կոյտին, հայեացքը բեւեռած հորիզոնին, որտեղից մի օր պիտի ծագէր արդարութեան ջերմացնող արեւը։ Եւ հեկեկանքը կրծքում խեղդելով, արտասուքը ամեն րոպէ ցամաքեցնելով, շարունակում էր ուսումնասիրել աւերակների աշխարհը, XIX դարու այս վիթխարի պանդխտողը։

Սա է գիտակցական հայրենասիրութիւնը։

Ծանօթացնել մեզ մի երկրի հետ, որի վրա տանջվել են եւ որի մէջ հողացել բիւրաւոր սերունդներ, սիրել տալ մեզ այդ հողը,—ահա թէ ինչ էր Ալիշանի իղձը։ Իսկ գիտէք, ինչ ասել է սիրել մի երկիր։ Այդ նշանակում է մխրվել այդ երկրին, նուիրել նրան իր գոյութեան ամեն րոպէն։ Այդ նշանակում է սիրել այդ երկրի պատուղը, նրա վրա տանջվող ու մեռնող էակներին, նրան ծածկող կապոյտ երկնակամարը։ Այդ նշանակում է զգալ այն, ինչ որ զգում էր ինքը Ալիշանը։

Քաջ պատմաբանը եւ հայրենագէտը գիտէր, որ այդ երկրի բեղմնաւոր ոյժը անսպառելի է, որ հողն անդադար պտղաբերութեան մէջ է, որ թէեւ մանգաղն ու կրակը կարող են կասել ու այրել ամեն կենդանութիւն նրա երեսից, բայց այնու ամենայնիւ կը բացվի գարունը, կը եռայ նրա խորքերում պտղատու հիւթը, եւ նորից կը ծնեն անհամար կեանքեր եւ կը ծածկեն գետինը...

Թո՛ղ մեզնից աւելի հեղինակաւորները պատմեն հայոց հայր Ալիշանի գործը. իսկ մենք, խորապէս զգածված նրա յանկարծակի մահով, խոնարհում ենք մեր գլուխը նրա սրբազան շիրիմի առաջ ի նշան մեր անսահման երախտագիտութեան։

Թող ազգը պատուէ եւ յաւերժացնէ նրա անմոռաց յիշատակը, տալով նրան մեծ տիտղոսը, որովհետեւ, կրկնում ենք, մեծ էր նա իր գիտակցական հայրենասիրութեամբ։

Թո՛ղ ուրեմն յաւիտեան պաշտված լինի քո յիշատակը, Մեծդ Ալիշան։

Դ—ր Վահան Արծրունի

ԿԱՆԳՆԵՑՐԷՔ ԱՆՀԻՒԹ ԱՐՁԱՆ

—

«Մշակի» № 230-ում տպագրված պ. Գ. Զալխուշեանի նամակի վերջին նախադասութիւնները առիթ են տալիս մի քանի խօսք ասել Միքայէլ Նալբանդեանի գերեզմանի վրա էլ արժանաւոր արձան կանգնեցնելու մասին։

Որ հայ հասարակութեան վրա բարոյական շատ մեծ պարտք է ծանրանում մոռացութեան չը մատնել իր այդ «մի նուիրական սրբութիւնն» էլ, որն է Մ. Նալբանդեանի շան-

չուք եւ անշնորհք» չիրիմը, դա շատ պարզ է. մանաւանդ այժմ, երբ նրա կողքին բարձրացել է Ռ. Պատկանեանի փառաւոր արձանը։ Էլ աւելի դա անհրաժեշտ է, ոչ միայն դէպի հանգուցեալ անկեղծ գործչի յիշատակը մեր ունեցած յարգանքի տեսակէտից, այլ եւ այն պատճառով, որ դա ունի եւ կրթիչ նշանակութիւն։

Այդ կողմից թէ բոլորովին համակրութեան արժանի գտնելով պ. Գ. Չալխուշեանի, թէպէտ խիստ վախվախելով, դրած հարցը—մի արձան եւս Մ. Նալբանդեանի գերեզմանի վրա կանգնեցնելու մասին, եւ թէ լիովին համաձայնելով պ. Ալ. Աբելեանի հետ («Մշակ» № 233), որ այդպիսի ցանկալի, թէեւ դժուարին, գործի նախաձեռնութիւնը յանձն առնելու ձեռնհաս եւ խիստ յարմար կարող է լինել հէնց ինքը պ. Գ. Չալխուշեան, ինչպէս որ շատ լաւ ցոյց տուեց նախընթաց օրինակը, որանով ուզում ենք ուշադրութիւն հրաւիրել դրա հետ սերտ կապ եւ մինչեւ անգամ նիւթեղէն արձանից աւելի կարեւորութիւն ունեցող մի այլ խնդրի վրա, որ հաւատացած ենք ամենից լաւ կարող է ազդել «հայերի սառած, մարած, մեռած սրտերի» վրա։

Մեր խօսքը Մ. Նալբանդեանի երկերի տպագրութեան մասին է։

Սկսած յիսունական թուականներից, երբ մեր աշխարհիկ գրական լեզուի հիմքը դրվեց, Մ. Նալբանդեանի անունը մինչեւ մի շատ պատուաւոր տեղ է բռնել մեր այդ լեզուի հիմնադիրների անունների շարքում, մի կողմից սերտ կապված լինելով Ս. Նազարեանի, Ս. Շահազիզեանի, Գամառ-Քաթիպայի եւ այլ անունների հետ, միւս կողմից նա մինչեւ մի առանձին դիւթական ու խորհրդաւոր տպաւորութիւն է թողել հասարակութեան եւ առաւելապէս մատաղ սերնդի սրտերի վրա։ Նրա անունը ամենից շատ է ոգեւորել երիտասարդութեանը, ամենից աւելի է թրթռեցրել զգայուն սրտերը...

Այսպիսի ժողովրդականութիւն նա ստացել է անշուշտ իր գրական երկերով, իր հրապարակախօսական գործունէութեամբ. սակայն այդ երկերը շատ քիչ են ծանօթ մեզ։

Մարդիկ, ոգեւորվելով նրա երգերով միայն, իմացել են, որ Միքայէլ Նալբանդեան եղել է կրակոտ, անկեղծ հասարակական գործիչ, ի հարկէ գրական ասպարէզում, որ նա ջերմ հայրենասէր եւ թունդ գաղափարական մարդ է եղել, վերջապէս, որ նա ունեցել է մի խիստ հաստատուն կամք եւ անընկճելի հոգի...

Մօտաւորապէս սրանք են այն հատ ու կտոր գիտելիքները, որ կազմել են նրա մասին նրա համակրողները։ Իսկ թէ իսկապէս ինչ է գրել ու քարոզել նա իր ժամանակին, ինչ խնդիրներ է զարթեցրել իր հրապարակախօսական գրուածքներում եւ ինչ տեսակ լուծումն է առաջարկել դրանց համար, այդ մասին ոչինչ չը գիտենք, որովհետեւ մեր ձեռքը չեն հասնում դրանք։

Միակ աղբիւրը, որտեղ ամփոփված են աւելի մեծ քանակութեամբ նրա երգերից, դա այժմ սպառված «Քնար հայկականն» է, բայց նրա մէջ էլ այդ երգերն այնպէս ցրված են, որ հազ-հազ որոնելը դժուարութիւն է եւ թուլացնում է տպաւորութիւնը։ «Հիւսիսափայլը», որ ամենահարուստ աղբիւրը կարող է համարվել նրա երկերի հետ ծանօթանալու համար, այժմ հազուագիւտ է, ինչպէս եւ հազուագիւտ են առանձին տպագրված նրա աշխատութիւնները։

Մի գրականական գործչի դէմքը որոշելու եւ նրա արժէքը գնահատելու համար անշուշտ անհրաժեշտ է ձեռքի տակ ունենալ նրա գրչի արդիւնքները։ Մեր նոր գրողներից միայն Աբովեանի եւ Ռ. Պատկանեանի երկերի լիակատար ժողովածուներն ունենք, այն-ինչ անհրաժեշտ է ունենալ միւսներինն էլ եւ դրանց թւում Մ. Նալբանդեանինը։

Եւ եթէ ժամանակ է արժանաւոր արձան կանգնեցնել այդ վաղամեռիկ գաղափարական գործչի գերեզմանի վրա, անյայտութիւնից բարձրացնելով նրա «անշուք» չիրիմը, եւ ժամանակ է, ծածկած փոշիների տակից հանել ու հասարակութեան սեղանի վրա դնել նրա մտքի ու սրտի արդիւնք գրաւոր վաստակները։

Երկուսն էլ կարեւոր են, իսկ վերջինը աւելի եւս. այդ պատճառով էլ պէտք է սկսել երկուսը միանգամից, միաժամանակ։

Նախ պէտք է ցոյց տալ հասարակութեանը այն անձեռագործ մահարձանը, որ Մ. Նալբանդեան կանգնեցրել է իր վրա իր գրչով, եւ այն ժամանակ հասարակութիւնն էլ չի զլանայ նիւթեղէն արձանով զարդարել նրա չիրիմը։

Լ. Մարկոսեան

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Չորեքշաբթի, ամսիս 14-ին, արքունական թատրոնում ներկայացրին Ռուբինշտէյնի «Купецъ Калашниковъ» օպերան 4 գործողութեամբ։ Մի շաբաթվայ ընթացքում այս երրորդ անգամն է, որ բեմ է դրվում այս օպերան։ Սրանից մի քանի տարի առաջ Թիֆլիսի հասարակութիւնը տեսել է նրան հին թատրոնում շատ լաւ ուժերով ներկայացրած, ինչպէս Պրեանիշնիկով, Մեդվեդեվ, Զարուդնայա եւ այլն։ Պէտք է ասած, որ այս տարի էլ, նորոգվելուց յետոյ, բաւական աջող են բեմ դընում նրան, նոր-նոր դեկորացիաներով, զգեստներով եւ այլ գեղարուեստական յարմարութիւններով։ Գլխաւոր դերակատարներն են՝ թագաւոր—բասսօ Սիբիրեակով, նրա խեղկատակը—տենոր Էրնստ, օպրիչնիկ Կիրիբէյեվիչ—տենոր Ռօզանով, վաճառական Կալաշնիկով—բարիտօն Կամիօնսկի եւ նրա կին Ալեօնա—սօպրանօ Ասատուրօվա։ Կարելի է ասել, որ անսամբլը վատ չէր, եւ բոլորն էլ գրեթէ լաւ էին կատարում իրանց դերերը. աւելի աչքի էին ընկնում Կամիօնսկի եւ Էրնստ։ Երկրորդ գործողութեան մէջ, Ալեօնայի փախցնելուց յետոյ, ամբոխի երգած խմբերգը հիանալի էր։ Իսկ երրորդ գործողութեան մէջ վաճառականի տան երեք եղբայր Կալաշնիկովների տրիօ աղօթքը թէ գեղեցիկ էր եւ թէ խոր տպաւորութիւն գործեց։ Վերջին գործողութեան մէջ Կամիօնսկու երգած արիան յուզեց բոլորին։ Խմբերը եւ օրկեստրը խնամքով էին պատրաստած եւ լաւ էին կատարում։

Կարա-Մուրզա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, նոյեմբերի 18-ին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան շինութեան մէջ տեղի կունենայ մամուլի ներկայացուցիչների ժողովը, որ պէտք է մշակէ կովկասեան մամուլի ներկայացուցիչների համաժողովի ծրագիրը։ Այսօրվայ նիստում կորոշվի նաեւ, թէ երբ պէտք է գումարվի համաժողովը. ապա ընդունված կարգով միջնորդութիւն կը յարուցվի համաժողովի համար թոյլտուութիւն ստանալու։

—

Այսօր երեկոյեան, ժողովարանի դահլիճում, տեղի է ունենալու օր. Մ. Բաբայեանի կօնցերտը։ Օրիորդը, որ ներկայ տարվանից Թիֆլիսի երաժշտական դպրոցում ուսուցչուհու պաշտօն է վարում, իր երաժշտական կրթութիւնը, ի միջի այլոց, ստացել է Պարիզում, հռչակաւոր տիկին Վիարդօյի եւ ուրիշ առաջնակարգ վարպետների մօտ։

—

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 19-ին, հայ դերասանական դրամատիկ ընկերութիւնը ներկայացնում է «Համլէտ»։ Դանիական դուքսի դերը կատարելու է տիկին Սիրանոյշ։

—

Ռուսաց «Нива» պատկերազարդ շաբաթաթերթի № 44-ի մէջ տպված է Գամառ-Քաթիպայի յուշարձանի նկարը, եւ այս առիթով մի քանի տող նուիրված է հանգուցեալ բանաստեղծին, որոնց մէջ ամփոփ կերպով դուրս է բերված Գամառ-Քաթիպայի նշանակութիւնը իբրեւ ժողովրդական ցաւերն ու վշտերը երգող բանաստեղծի։

—

Հմայեակ վարդապետ Արշարունու եւ երկու քահանաների գործը ուղղափառութիւնից հայ գիւղացիներին յետ դարձնելու մասին, որ նշանակված էր երէկ, նոյեմբերի 17-ին, յետաձգվեց մինչեւ վաղը, նոյեմբերի 19-ը, որովհետեւ դատաւորների երէկվայ կազմը ամբողջապէս չէր բաղկացած ուղղափառ անդամներից, ինչպէս պահանջվում է օրէնքով այդպիսի գործերի համար։

—

Վրաց դերասանական խումբը արդէն սկսել է բենեֆիսները։ Հինգշաբթի, նոյեմբերի 15-ին, կայացաւ տաղանդաւոր դերասանուհի Չէրքէզօվայի բենեֆիսը. այդ գիշերը խաղում էին Օստրօվսկու յայտնի «Գայլեր եւ ոչխարներ» 5 գործ. կօմեդիան։ Օստրօվսկու պիէսաները ներշնչված են ռուս հոգով եւ որքան նրանք գեղեցիկ տպաւորութիւն են թողնում ռուս բեմի վրա, այնքան էլ տարօրինակ են երեւում օտար բեմի վրա, որովհետեւ նոյն իսկ թարգմանութեան մէջ կորչում են պիէսի աղը եւ հոգին. բայց չը նայած այս հանգամանքներին, վրաց խումբը պատւով դուրս եկաւ դժուար կացութիւնից եւ գոհացուցիչ կերպով խաղաց պիէսը։ Թատրոնում բաւական ինտելիգէնտ հասարակութիւն կար, որը մեծ համակրանքով ընդունեց բենեֆիցիանտին եւ մատուցեց մի քանի ընծաներ։

—

Մօտ օրերումս մայրաքաղաքի օրէնսդրական շրջաններում կը քննվի ապօրինի զաւակներին վերաբերեալ նոր օրէնքի նախագիծը։ Մտադրութիւն կայ նոյն իսկ «ապօրինի զաւակ» անունը իսպառ ոչնչացնել եւ փոխարինել նրան «արտաքոյ ամուսնութեան ծնված զաւակներ» անունով։ Այս մտադրութիւն կայ այդպիսի երեխաներին տալ որոշ իրաւունքներ, որոնցից այժմ նրանք զուրկ են, ի միջի այլոց, բաւական ընդարձակ չափով ժառանգական եւ հօր անունը կրելու իրաւունք։ Արտաքոյ ամուսնութեան ծնված զաւակները իրաւունք չեն ունենայ կրել միայն հօր տիտղոսը, եթէ հայրը տիտղոսաւոր անձնաւորութիւն է։

—

Թիֆլիսի երաժշտական սէզօնը բաւական եռուն կերպարանք է ստանում։ Առաջնակարգ երգիչներ եւ նուագածուներ չեն զլանում երբեմն կովկասեան լեռնաշղթան էլ կտրել, հասնել մինչեւ Կուրի ափերը, Կովկասի մայրաքաղաքը։ Ալմա Ֆօստրէմ, Սապէլնիկով, Գրիւնֆէլդ—ահա այն մեծութիւնները, որոնցով վերջին շաբաթներս զբաղված էր Թիֆլիսի երաժշտասէր հասարակութիւնը։ Այս մեծութիւններից վերջինը՝ գերմանացի նշանաւոր դաշնակահար Ալֆէրդ Գրիւնֆէլդ՝ նոյեմբերի 15-ին ժողովարանի դահլիճում տուեց իր երկրորդ եւ վերջին կօնցէրտը, որ բաւական խուռն բազմութիւն էր գրաւել։ Կօնցէրտի ծրագիրը, որ երեք մասից էր բաղկացած՝ շատ հարուստ էր եւ բազմաբովանդակ։ Աչքի ընկնող կտորները հետեւեալներն էին—Մօցարտի A-dur սօնատը, Բէթհօվէնի Rondo g-dur, Վագների աքանչելի Feuerzauber, որ Բրասսէնը դաշնամուրի է յարմարացրել, Շումանի «Waldscenen», Շօպէնի նօկտիւրն B-moll եւ պօլօնէզ Es-moll. յիշենք նաեւ Գրիւնֆէլդի սեփական հեղինակութիւններից մէկը՝ ունգարական ֆանտազիան, որ թէպէտ երաժշտական խոշոր առաւելութիւններ չունի, բայց լի է տեխնիքական ամենաբարդ ելեւէջներով։ Գրիւնֆէլդ ժամանակակից առաջնակարգ դաշնակահարներից մէկն է եւ նրա անունը կարելի է համարձակ կերպով իր հայրենակից հռչակաւոր դաշնակահարներից՝ դ'Ալբէրից եւ Բայզէնաուէրից յետոյ յիշել։ Վերջիններս հետ նա կարող է համեմատվել իր տեխնիկայի բարձր կատարելագործութեամբ. իսկ առաջնի հետ իր երաժշտական խոր, եւ եթէ կարելի է ասել, ճկուն դէմպէրամէնտով։ Գրիւնֆէլդի խաղը միանգամայն հմայիչ էր, եւ այդ ոչ միայն շնորհիւ իր ոչ մի դժուարութիւն չը ճանաչող տեխնիկայի, այլ առաւելապէս՝ նուրբ երաժշտականութեան, զգացմունքի խորութեան։ Նրա կախարդական ոյժը ոչ թէ իր մատների, այլ զգացմունքների, հոգու մէջ պէտք է որոնել. Նա սառն, անկենդան վերարտադրող չէ, այլ գիտէ խորապէս զգալ եւ զգացնել տալ։ Այս յատկութեան շնորհիւն է միայն, որ նա կարող է միատեսակ աջողութեամբ ըմբռնել եւ վերարտադրել զանազան բնաւորութեան եւ տէմպէրամէնտի տէր հեղինակների—եւ Մօցարտին՝ միշտ դիւրըմբռնելի, մեղմ եւ թեթեւ, եւ Բէթհօվէնին՝ խոր, վսեմ եւ լուրջ, եւ Շօպէնին՝ քնքոյշ, զգայուն եւ մելամաղձոտ, եւ Բրամսին՝ մռայլ, ծանրաշունչ եւ թախծալի, վերջապէս Վագներին՝ երաժշտական այս հզօր եւ վիթխարի հոգուն։ Գրիւնֆէլդ վարձատրվեց մեծ ծափահարութեամբ եւ մի պսակով. իսկ վերջը հասարակութեան ոգեւորութիւնը եւ ցոյցերը այնպիսի չափեր ընդունեցին, որ սիրալիր դաշնակահարը ստիպված էր ծրագրից դուրս դեռ 7 կտոր էլ նուագել, Այս կտորներից աչքի էին ընկնում Շօպէնի եւ Շտրաուսի վալսերը. բայց ամենատպաւորիչն էր Վագների «Tannhäuser»-ի ուվէրտիւրը։ Այս բարդ եւ հսկայական տեղծագործութիւնը նա օրինակելի հմտութեամբ նուագեց. բայց սա, ի մեծ բաւականութիւն ունկնդիրների, իրան շատ թանգ նստեց. սկսվեցին այնպիսի որոտալից ծափահարութիւններ, որ նա Tannhäuser»-ից յետոյ երեք ուրիշ կտորներ էլ նուագեց։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Իշխանուհի Լազարեան իր անմոռանալի ամուսնու յիշատակին նուիրեց ուսանողական կասսային 1000 րուբլի»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Կրիզիսը շարունակվում է. նաւթի գինը իջել է մինչեւ $6^{1}/_{4}$—$6^{1}/_{2}$ կօպէկ, բայց մօտ ապագայում յոյս կայ, նորից կը բարձրանայ։ Նաւթահանքերի ազա «խաղէյինները» էլ կրիզիսի դէմ մաքառելու միակ միջոցը գտել են ծառայողների թիւը կրճատելու մէջ։ Աւելի լաւ չէր լինի արդեօք, որ սկսէին կրճատում հէնց ամենադրականից, այն է կրճատել մինիստրական ռոճիկներ ստացող կառավարիչների ռոճիկները։ Հաւատացնում ենք, որ այդ վերջինները մեծ ուրախութեամբ կը շարունակէին ծառայել եւ հինգ-վեց հազար րուբլիով տարեկան»։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Պետերբուրգեան թատրոնում ի նպաստ տաղանդաւոր դերասան Պետրոսեանի խաղացվեց «Ոսկով պատած մարդիկ», կամ «Ոսկեդիմակ մարդիկ»։ Թատրոնը լիքն էր։ Բուռն ծափահարութեամբ վարձատրեցին բենէֆիցիանտին, որը ստացաւ եւ մի քանի թանգագին նուէրներ. պ. Պետրոսեան օրից օր սիրելի է դառնում տեղիս մելօմանների բանակին»։

—

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Հաստատ աղբիւրից լսեցինք, որ պ. Մանտաշեան իր համաձայնութիւնը յայտնել է արդէն իր նուիրած փողերը յատկացնելու արհեստագիտական դպրոցին։ Ահա մի ճշմարիտ բարեգործ մարդ, որ արժանի է ամենայն շնորհակալութեան»։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Նոյեմբերի 4-ին գեղարուեստների ակադէմիայում տարեկան հանդէս էր։ Ներկայ էին յայտնի նկարիչներ եւ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։ Ռէկտորի եւ մի քանի պրօֆէսօրների ճառերից յետոյ կարդացվեց անցած ուսումնական տարվայ հաշիւը եւ ապա ակադէմիայի դասընթացքն աւարտողների ազգանունները։ Մի քանի դահլիճներում ի ցոյց էին դրված ուսանողների ամառային աշխատութիւնները։ Աւարտող ուսանողներից մի քանիսը ակադէմիայի հաշւով ուղարկվում են արտասահման կատարելագործվելու։ Աւարտող ուսանողների ցոյց դրված պատկերներից աւելի ուշադրութիւն են գրաւում հետեւեալները. «Հերետիկոսի դատաստանը», նկար Սարիլօվի, «Զարագուշակ գէբիւտ», նկար Իգնատիեվայի։ Այս նկարը այցելուին ակամայ յիշեցնում է արտիստական աշխարհի բազմաթիւ բացասական կողմերը։ Բազկաթոռի վրա ընկած է կրկէսի ձիերի վրա թռչկոտող մի առողջակազմ արտիստ. Նրա արտաքինը նախանձելի է. բայց ինչպէս երեւում է պատկերից՝ նրա առաջին դէբիւտը չարագուշակ էր. նա ընկել է ձիուց, եւ ահա նրա չորս կողմը հաւաքված են նրա ընկերները եւ րոպէ առ րոպէ սպասում են նրա մահվան։ Զափազանց հետաքրքիր տիպեր է ներկայացնում նկարի հեղինակը։ Արտիստի ընկերներից մէկը խորասուզված է գրքերի մէջ. Նրա երկմիտ հայեացքի մէջ նայողը պարզ կարդում է դժգոհութիւն դէպի իր սիրած արուեստը. կարծես նոյն անակնկալ դէպքը նա սպասում է եւ մի օր իր առաջ, իսկ կրկէսի ծաղրածուն, որը մի րոպէ առաջ ծիծաղեցնում էր հասարակութեանը զանազան սրախօսութիւններով եւ ծամածռութիւններով՝ այժմ փոխվել է. Նրա հայեացքը լուրջ արտայայտութիւն է ստացել. Նրա դէմքը թէեւ ծածկված է ծաղրածուի դիմակով, բայց եւ այնպէս դուք զգում էք, որ այդ մարդը, այդ ծաղրածուն ունի մի նոր հոգեկան աշխարհ. Նա նոյնպէս իր վերջին օրհասն է մտաբերում, տեսնելով այդ քաջառողջ հերոսի ջարդված դիակը։ Նոյն նկարի մէջ կան շատ տիպեր, օրինակ դերասանուհիներ, բէժիսօրի, ծառաների եւ այլն, բոլորն էլ իրանց տեղերում, եւ նկարի անսամբլը, ամբողջութիւնը շատ լաւ է, նոյն իսկ հիանալի։ Նկարներից լաւ են «Զինուորակոչութիւն» Բատիւշկօվի, «Բեմի յետեւ» Կլօկաչեվայի։ Այս վերջինը գեղարուեստական ակադէմիան գնել է իբրեւ իր սեփականութիւն։ «Անժամանակ ձիւն», նկ. Ֆօկինի—վերջինս ուղարկվում է արտասահման կատարելագործվելու։ Ուսանողական բաժնում ի ցոյց են դրված եւ մեր հայ ուսանողների ամառային գործերից։ Կովկասեան բաւական աջող եւ ուշագրաւ էտիւդներ ունի պ. Վրթանէս Ախիկեան։ Ուսանող պ. Տէր-Մինասեան, որ կենդանաբանական արհեստանոցի առաջնակարգ ուսանողներից մէկն է, ցոյց է դրել մի շատ հիանալի հորթ եւ մի քանի էտիւդներ։ Առհասարակ պ. Տէր-Մինասեան հաշ-

ւում է իբրեւ շնորհալի ուսանողներից մէկը, որին եւ նպաստում է Նախանձեան ապագայ: Այս վերջին տարիները գեղարուեստական ակադեմիայի հայ ուսանողները աւելի եւ աւելի են առաջ գնում եւ իրանց վրա են դարձնում առհասարակ ռուսների ուշադրութիւնը: Բացի վերեւ յիշածներից աչքի են ընկնում նաեւ Գ. Օքրոյեան, Սարգսեան (Ճարտարապետ), Տամանեան: Անցեալ տարի պ. Օքրոյեան իր գործի համար նուէր էր ստացել ակադեմիայից: Ցուցահանդէսը կը տեւի երկու շաբաթ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսից հեռագրում են «Temps» լրագրին. «Երէկ, Նոյեմբերի 6-ին, անգլիական, ռուսական եւ աւստրիական դեսպանները, ինչպէս նաեւ ֆրանսիական դեսպանատան լիազօրը, հաւաքւեցին խորհրդակցելու արքայորդի Գէօրգիի գանգատների մասին այն բազմաթիւ դժուարութիւնների դէմ, որ յարուցանում է Թիւրքական կառավարութիւնը կրետական հրապարակների առաջ ամէն մի քայլափոխում: Օտարերկրեայ դեսպանները մտադիր են միջոցներ գտնել այդ դժուարութիւնները վերացնելու համար:

—Կ. Պօլսում Նոյեմբերի 6-ին (19-ին) տեղի ունեցաւ Կրետէ կղզին հովանաւորող չորս պետութիւնների (Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի եւ Իտալիայի) դեսպանների ժողովը՝ քննելու համար Կրետէ կղզու բարձրագոյն կոմիսար արքայորդի Գէօրգիի մատուցած գանգատները այն բռնութիւնների դէմ, որոնց ենթակայ են կրետացիները Բ. Դրան կողմից, եւ քննութեան առնելու համար այն միջոցները, որ պէտք է ձեռք առնել այդ ճնշումների դէմ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ

Ես խոստացել էի իմ ընթերցողներին խօսել մի շարք հանելուկների մասին:

Այդ խոստումը չեմ կարող կատարել լիովին, որովհետեւ հանելուկների թիւը օրէցօր աւելանում է, եւ եթէ ես խօսեմ բոլորի մասին՝ ոչ ես ժամանակ կունենամ գրելու եւ ոչ դուք կարդալու:

Պէտք է ընտրութիւն անել:

Այսօր ես կը խօսեմ մի հանելուկի մասին, որը իսկապէս հանելուկ չէ, այլ ինչ է՝ ինքներդ որոշեցէք:

Ձը գիտեմ, լսել էք դուք գիւղական մի քահանայի ճառի մասին պատմող զրոյցը:

Քահանան ցանկանում է եղել մի խրթին օրհնութիւն առել հարսանիքի խնջոյքում:

«Ժողովուրդ», սկսում է նա:

Բոլորը անհամբերութեամբ սպասում են, թէ ինչ պէտք է ասի տէրտէրը:

«Ժողովուրդ, կրկնում է հոգեւոր հայրը. «մի վախենաք թշնամուց, ուրախ եղէք»:

—Ամէն, ամէն, լսվում է ամէն կողմից:

«Ինչպէս որ, շարունակում է ճառախօսը, Դաւիթ մարգարէն Գողիաթի գլուխը կտրեց, այնպէս էլ Աստուած Նոյ Նահապետի օրհնութիւնը ձեր գլխից անպակաս անի»...

Ժողովուրդը լսում է բառեր, անուններ, ոչինչ չէ հասկանում, բայց մտածում է թէ երեւի այնպէս էլ հարկաւոր է...

Գոհ է տէրտէրը:

Գոհ է ժողովուրդը:

Շատ պարզ է, որ այստեղ հանելուկ չը կար քահանայի ասածների մէջ, այլ միայն եւ միայն տգիտութիւն: Եւ եթէ հարսանքաւորներից մէկը վիրաւորվէր նրա ասածներից, այդ բանը կը համարվէր թիւրիմացութիւն:

—Ինչու:

Որովհետեւ ճառախօսը ոչ մի վատ նպատակ չէ ունեցել: Նա միայն չէ կարողացել ասել այնպէս, ինչպէս հարկաւոր է:

—Այն ժամանակ թող ձեռք վերցնէ չհասկացած բաներից եւ խօսէ հասարակ ու անպաճոյճ, բայց խելացի բառերով:

Ես համաձայն եմ ձեզ հետ:

—

Դա մի զրոյց է:

Դուք կասէք ինձ, երեւի չար լեզուներն են հնարել այդ զրոյցը՝ մեր հոգեւորականներին ծաղրելու համար:

Գուցէ:

Բայց յաճախ ես յիշել եմ այդ զրոյցը, երբ լսել եմ մեր հոգեւոր հայրերի ճառերը եւ քարոզները:

Ինձ այնպէս է թւացել, որ ուրիշ բառերով, ուրիշ ոճերով նոյն ճառն եմ լսում ես:

Եւ ինչ զարմանալու բան կայ այդտեղ: Տըգէտ, անզարգացած մարդկանցից ինչ էք պահանջում:

Հասկանալի է, թէ ինչու մենք առանձին ուշադրութեամբ չենք էլ լսում այդ ճառերը ու քարոզները եւ միշտ մի բան ենք մտածում, թէ երբ կը վերջանան այդ ճառը ու քարոզը:

—Երբ որ կունենանք աստուածաբաններ եւ կրթված կրօնականներ, ասում էր ինձ մի մեղաւական, այն ժամանակ մեր հոգեւորականների ճառերը եւ քարոզները կը դառնան իմաստալից, տրամաբանական, խելօք, հետաքրքրական:

Ի՞նչ կարող էի ասել:

Հաւանական է, որ այդպէս էլ պէտք է լինէր:

Թէեւ մեր նոր աստուածաբանների շնորհքը ոչ մի տեղ չէր երեւում, բայց մտածում էի, երեւի դեռ առիթներ չեն հանդէս եկել:

Ո՞րքան ուրախացայ, երբ մի այսպիսի առիթ «ներկայացաւ» նորերս:

Զորեքշաբթի օր, Նոյեմբերի 14-ին, Թիֆլիսի Թանդոյեան եկեղեցում նշանակված էր հանգուցեալ Խորէն Ստեփանէի հոգեհանգիստը:

Գնացի ես ներկայ լինելու:

Դեռ վաղ էր: Պատարագը նոր էր սկսվել: Եկեղեցում ազատ տեղ կար:

Ցետոյ եկան մի քանի աշխարհականներ եւ մի երկու հոգեւորական:

Եկաւ եւ Թիֆլիսի կօնսիստորիայի նախագահ Գարեգին վարդապետ Ցովսէփեան, որը հոգեհանգստից յետոյ փորձեց մի ճառ ասելու:

Ինձ հետաքրքրում էր, թէ ինչ պէտք է ասէ աստուածաբան վարդապետը:

Ոչ շատ, բայց որոշ չափով յոյսեր ունէի:

Մարդը գնացել է Գերմանիա, լսել է դասախօսութիւններ, ծանօթացել է լուսաւոր երկիրների հետ: Շատից-քչից յաւ բաներ կասէ:

Առաջին նախադասութիւնը պարունակում էր մի հետաքրքրական հարց, թէ ինչու քիչ մարդ է հաւաքվել հոգեհանգստին:

Եւ յետոյ սկսեց խօսել: Տարաւ, բերաւ, քշվեց, գնաց, սար ու ձոր ընկաւ, շեղվեց, մոլորվեց, խառնեց ամէն բան ու կորցրեց թելը...

Ես չէի հաւատում իմ աչքերին եւ ականջներին:

Վերեւ յիշած զրոյցի ճառը խոշոր տառերով նկարվեց իմ առաջին—

«Ինչպէս որ Դաւիթ Մարգարէն Գողիաթի գլուխը կտրեց, այնպէս էլ Աստուած Նոյ Նահապետի օրհնութիւնը ձեր գլխից անպակաս անէ»...

Տէր Աստուած, ինչ զուգադիպութիւն: Խորէն Ստեփանէի նման ճարտասան եւ հմուտ հռետորի դիագարդի մօտ կանգնած մի խեղճ արարած անկապ մտքերով, խառնաշփոթ դարձուածներով, բայց մի եւ նոյն ժամանակ անտեղի յաւակնութեամբ, խօսում է այնպիսի ոճով եւ այնպիսի ոգով, որից միայն կարող էր վրդովվել հանգուցեալի հոգին:

Հիասթափութիւնը կատարեալ էր:

Ո՞րտեղից որտեղ ճառախօսը մէջ բերեց մեր լրագիրները:

Ի՞նչ կապ ունեն, մտածում էի ես, լրագիրները ներկայ հոգեհանգստի հետ:

Ճառախօսը սկսեց պախարակել լրագիրները:

—Երեւի լրագիրները հայհոյել են Խորէն Ստեփանէին, կը հարցնէք դուք:

Ոչ: Կամ յամենայն դէպս ճառախօսը չէր պախարակում այն լրագիրները, որոնք կարող էին հայհոյել Ստեփանէին:

—Ի՞նչ ուզում են թող ասեն լրագիրները բացագանչեց նա. մենք մերը կանենք. մենք պէտք է աստուածաբաններ դառնանք...

Լաւ. բայց ինչ գործ ունի այդ բանը Խորէն Ստեփանէի հետ:

—Մեր լրագիրները ոչինչ չեն հասկանում, երբ խօսում են աստուածաբանութեան մասին, ասաց նա փոքր ինչ յետոյ:

Ասաց, ճզճզաց, բղաւեց. կարմրեց, գունատվեց...

Բոլորս զարմացել էինք:

Տօ ինչ պատահեց այս մարդուն: Ի՞նչու յանկարծ այսպէս բորբոքվեց:

Ինձ համար մի բան բոլորովին պարզ էր, որ ճառը ոչ մի կապ չունէր օրվայ առիթի հետ:

—Արդեօք ճառախօսը յարգում էր այն հանգուցեալին, որի հոգեհանգիստը նա կատարում էր:

Ձը գիտեմ ուրիշները ինչ կարծիքի են, բայց ինձ համար պարզ էր, որ նա չէր յարգում:

Սա մի տպաւորութիւն է, որ սակայն ունի իր հիմունքը: Ճառի ընդհանուր ոգին գոնէ դէմ էր հանգուցեալի գործունէութեան եւ կեանքի մէջ բռնած դիրքին:

—Փարիսեցի չը պէտք է լինել, յանկարծ բղաւեց ճառախօսը:

Ահա ճառի այդ կտորի հետ ես բոլորովին համաձայն էի:

—

Վերջացաւ խառնաշփոթ, հակասական, անիմաստ ճառը:

Ունկնդիրները շուարած էին. չը գիտէին թէ ինչ մտածեն ճառախօսի մասին:

—Այս ինչ հանելուկ էր, հարցրեց ինձնից մի պարոն:

—Ընդհակառակը հանելուկը պարզվեց, պատասխանեցի ես. մենք տեսանք մեր գերմանական աստուածաբաններից մէկին «անդր ի տեղւոջն»:

—Գերմանակա՞ն, հարցրեց պարոնը:

—Այո, յայտնեցի ես:

—Մեղա, ձեռքով արեց պարոնը եւ հեռացաւ:

Հանելուկը աւելի եւս պարզվեց, երբ մի օր յետոյ իմացվեց, որ այդ վարդապետը թոյլ չէ տուել կատարել Ալիշանի հոգեհանգիստը, իբրեւ կաթոլիկի:

Դուք գիտէք, ընթերցող, թէ ինչ մեծ յարգանքով է վերաբերվել հայ ժողովուրդը դէպի այնպիսի հոգեւորականներ, ինչպիսին է տասն օր սրանից առաջ վախճանված սիրելի Նահապետ Ալիշանը, ինչպիսին էին Ներսէս V-ը, Այվազովսկին, Ստեփանէն եւ ուրիշները:

Հարցնում եմ ձեզ.

Որ եւ է մարդ առիպում է, դրդում է, որ մենք մատուցանենք յարգանք այդ անձանց:

Ոչ: Ոչ ոք չէ առիպում:

Այդ մարդկանց գործն է խօսում ինքը իր մասին:

Բայց ինչու մենք չենք յարգում եւ սիրում մեր նոր թխված աստուածաբաններին, մեր մէջ «կղերականութեան ոգի» պատուաստողներին, խաւարամիտ դիպլօմատորներին:

Միթէ դա էլ մի հանելուկ է:

Թող դրա վրա մտածեն խաւարամիտ ուղեղները:

Վրձին

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 Նոյեմբերի

ՓԱՐԻԶ: Պատգամաւորների ժողովը մերժում է Լազիի առաջարկութիւնը այն որոշումը ընդունելու վերաբերմամբ, որի մէջ յայտնված լինէր շնորհակալութիւն Չինաստանում գործող արշաւախմբային զօրաբաժնին եւ ընդունում է, 509 ձայների մեծամասնութեամբ 26 ձայների դէմ, Վալդէկ-Ռուսոի կողմից հաւանութիւն գտած հերթական գործերին անցնելու բանաձեւը, որով պատգամաւորների ժողովը միանում է այն շնորհակալութեանը, որ կառավարութիւնը արդէն յայտնել է այդ զօրաբաժնին: Պատգամաւորների ժողովը մերժում է, 314 ձայների մեծամասնութեամբ 163-ի դէմ, Բէրտոի առաջարկութիւնը, որով պատգամաւորների ժողովը դատապարտում է այն եպիսկոպոսներին եւ միսիօնէրներին, որոնք յափշտակութիւններ եւ կողոպուտներ են կատարել:

ՓԱՐԻԶ: Պատգամաւորների ժողով: Լազի խնդրում է պատգամաւորների ժողովին հայրենասիրական երախտագիտութիւն յայտնել Չինաստանում գործած արշաւախմբային զօրաբաժնին: Հռետորի խօսքով, այդպիսի մի որոշում արդար հատուցումն կը լինի զօրքին հասցրած վիրաւորանքների համար եւ կը դուրս բերէ Անդրէին այն ընդարմացած դրութիւնից, որի մէջ նա գտնվում է: (Աղաղակ: Խիստ բողոքներ): Վալդէկ-Ռուսօ պատասխանում է, որ կառավարութիւնը արդէն իր յարգանքի հարկը մատուցեց արշաւախմբային զօրաբաժնին (Ծափահարութիւններ եւ բացագանչութիւններ): Վալդէկ-Ռուսօ աւելացնում է, որ պարլամէնտի գործը չէ դատողութիւններ յայտնել զօրքի վերաբերմամբ: Բէրտօ դատապարտում է միսիօնէրներին, յոյս յայտնելով, որ պատգամաւորների ժողովը կը դատապարտէ նրանց արարքները: Էմօն մտցնում է հերթական գործերին անցնելու բանաձեւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. «Պատգամաւորների ժողովը միանում է այն յարգանքին, որ կառավարութիւնը յայտնել է արշաւախմբային զօրաբաժնին Չինաստանում: Վալդէկ-Ռուսօ ընդունում է այդ բանաձեւը, որը ընդունվում է նոյնպէս պատգամաւորների ժողովի կողմից 509 ձայնով 26-ի դէմ: Բէրտօ առաջարկում է աւելացնել, որ պատգամաւորների ժողովը դատապարտում է այն եպիսկոպոսներին եւ միսիօնէրներին, որոնք զբաղված էին գողութիւններով եւ կողոպտումներով: (Բացագանչութիւններ աջակողմից): Բէրտօի յաւելուածը մերժվեց 314 ձայների մեծամասնութեամբ 163-ի դէմ: Նիստը փակվեց:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ: Թագաւորը բացեց այսօր պատգամաւորների ժողովը, որը եկել էր թագաժառանգի ուղեկցութեամբ: Իր գահական ճառի մէջ Թագաւորը մատնացոյց արեց ֆինանսական հարցերի մեծ նշանակութեան վրա, աւելացնելով, որ արած խնայողութիւնները կատարելապէս ապահովում են բիւդժէտի հաւասարակշռութիւնը եւ նպաստաւոր կերպով ազդում են պետական կրէդիտի վրա: Ներկայումս խօսքը նրա մասին է, թէ ինչպէս պէտք է պահպանել հասած հետեւանքները: Գահական ճառի մէջ մատնացոյց է արվում, որ Ռումինիան շարունակում է խաղաղասէր քաղաքականութեան հետեւել, եւ որ նրա յարաբերութիւնները ամենաբարեկամական են բոլոր պետութիւնների հետ: Առեւտրական դաշնագիրը Ռումինիայի եւ Թիւրքիայի միջեւ անյապաղ կառաջարկվի պարլամէնտին եւ նաւահանգստի կառուցումը Կօնստանցում կը շարունակվի: Ճառի վերջում Թագաւորը գովասանքով խօսեց զօրքի մասին, որը զօրահանդէսների ժամանակ ցոյց տուեց, որ առաջադիմութիւններ է անում:

ԴԱՆՑԻԳ: Ռուսաց օֆիցէրները այցելեցին այսօր մարլէնբուրգեան ամրոցը եւ երեկոյեան 7 ժամին ճանապարհ ընկան: Լէյբ-հուսարների բրիգադայի բոլոր օֆիցէրները եկան հրաժեշտի ողջոյն տալու համար: Ռուսաց օֆիցէրները կանգ կառնեն Բրոմբէրգում տեղական օֆիցէրների հրաւէրով:

ԴՐԻԶԴԷՆ: Այսօր առաւօտ ժամանեց այստեղ Էրցհէրցօգ Լօրէնց—Ֆէրդինանդի ամուսինը:

ԼՕՆԴՕՆ: Ինչպէս հաղորդում է զօրքերի հրամանատարը Կապշտադտում, նա Ֆուշէից նամակ է ստացել, որի մէջ վերջինը հաղորդում է, որ Նոյեմբերի 3-ին հրամայել է հրացանի բռնել Դորդրէխտում գերի ընկած անգլիական երկու զինուորներին:

ԲՐԻՒՍՍԷԼ: Թագուհու դրութիւնը, որ մի քանի ժամանակից արդէն հիւանդ է, լուրջ երկիւղ է յարուցանում:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Երէկ այստեղ ժանտախտով հիւանդանալու մի դէպք է նկատված:

Աթէնքից այստեղ ստացված տեղեկութիւններին համեմատ, յունաց կառավարութիւնը գործում է այն ուղղութեամբ, որպէս զի հանգստութիւնը պահպանվի Կրետէում: Այդ հանգստութեան իւրաքանչիւր խախտումը, ինչպէս երեւում է այդ տեղեկութիւններից, կարող է ազդեցութիւն ունենալ Յունաստանի եւ Թիւրքիայի միջեւ եղած բարի յարաբերութիւնների վրա, եւ այդ պատճառով այդ բանը չափազանց անհաճոյ կը լինէր յունական կառավարութեանը, որը առաջվան պէս ամենամեծ նշանակութիւն է տալիս բարի համաձայնութեանը Թիւրքիայի հետ:

ՄՕՍԿՎԱ: Բնագիտական ընկերութեան անթրօպօլօգիական բաժանմունքը վճռեց մասնակցել բժիշկների պիրոգովեան համաժողովին:

ՄՕՍԿՎԱ: Նոյեմբերի 15-ին նահանգական դատարանը քննեց վիրաբոյժ Մօղլինսկու գործը, որը օպէրացիա էր արել մի հիւանդ կնոջ, առանց նրա համաձայնութեան: Հիւանդը մեռաւ: Էկսպէրտները յայտնեցին, թէ օպէրացիան անխուսափելի էր: Դատարանը, գտնելով, որ համաձայնութիւնը անհրաժեշտ էր, դատապարտեց Մօղլինսկուն եօթ օրվայ բանտարկութեան:

ԽԱՐԿՕՎ. Նոյեմբերի 15-ին հանք-արդիւնաբերական համաժողովում լսվեց այն պատասխանի նախագիծը, որ պէտք է ուղարկվի ֆինանսների մինիստրի հարցերին՝ հանքային վառելիք, մետալներ եւ մեքենաներ ահագին քանակութեամբ արտասահմանից Ռուսաստան ներմուծելու պատճառների մասին, չը նայելով մեծ մաքսահարկերին: Բացատրութիւններ տալու համար կընտրվի պատգամաւորութիւն, որը բերանացի բացատրութիւններ կը տայ մինիստրին:

ՀԱՎՐ: Նոյեմբերի 15-ին, առաւօտեան, ծովը իջեցրվեց հակատականաւ «Կէֆալ», որ կառուցված է ռուսաց պատերազմական նաւատորմի համար: Նաւի երկարութիւնը 56 մէտր է:

ՏՈՒԼՕՆ: Ռուսաց Пересвѣтъ» զրահակիրը եկաւ այստեղի նաւակայանը:

ԿՕԲՈՒՐԳ: Սաքսէն-Կօբուրգ-Գօթայի այրի մեծ-դքսուհի Մարիա իր դուստրների՝ Հէսսէնի մեծ-դքսուհու եւ պրինցուհի Բէատրիսայի հետ ճանապարհ ընկաւ Նիցցա, ձմեռը Ֆավրօն ամրոցում անց կացնելու համար:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Սալօնիկից ստացված պաշտօնական տեղեկութիւններին համեմատ, աւազակների ձեռքով գերի տարված միսս Ստօն եւ նրա ուղեկցուհի Ջիլկա մեռել են եւ արդէն թաղված են: Ասում են, որ միսս Ստօն մեռաւ յուսահատութիւնից, իսկ Ջիլկան—ծնելու ժամանակ: Սալօնիկի իշխանութիւնները խորհուրդ տուեցին ամերիկական տեղական հիւպատոսին քննութիւն կատարել տեղի վրա՝ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար:

ԴԷՏՐՈՒԴԱ: (Միացեալ-Նահանգներ): Վաբաշեան երկաթուղու վրա գիշերը, Սենեկա կայարանի մօտ, երկաթուղիական գնացքը, որի մէջ գաղթականներով լի երկու վագօն կար, ընդհարվեց հանդիպող գնացքին: Առաջին գնացքը կատարելապէս ջարդվեց եւ այրվեց: Սպանվեցին 80 եւ վիրաւորվեցին 150 հոգի, որոնցից 25 հոգի ծանր կերպով:

ՓԱՐԻԶ: Պատգամաւորների ժողով: Բերրի ցանկութիւն է յայտնում հարցապնդում անել Հաագայի կօնֆէրէնցիայի յանձնաժողովի մերժման առիթով՝ ընթացք տալ բօէրների խնդրքին միջնորդութեան մասին: Հարցապնդման քննութիւնը յետաձգված է:—Բիւդժէտային յանձնաժողովում վերսկսվում է փոխառութեան քննութիւնը 3-դ յօդուածի համաձայն:

Ջեկուցանող Գիւբբար պաշտպանում է յանձնաժողովի բնագիրը, որը մերժում է վարձատրութիւն տալ ֆրանսիական օրէնքներով չը ճանաչված միաբանութիւններին։ Նա ասում է, որ այդ միաբանութիւնները արդէն իրանք իրանց վարձատրեցին։ (Աղաղակ)։ Բերթըլօ առաջարկում է ուղղումն այն մտքով, որպէս զի միաբանութիւններն եւս ստանան իրանց հասանելիք վարձատրութիւնը։ Կայիօ պաշտպանում է այդ յաւելուածը, որը ընդունվեց 461 ձայնով 84-ի դէմ։ (Ծափահարութիւններ)։

ՓԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողով։ 3-դ յօդուածի զանազան պարագրաֆները, որոնց թւում այն, որով կազմվում է յանձնաժողով վարձատրութիւնը բաժանելու համար, ընդունվեցին. իսկ այն պարագրաֆը, որը որոշում է, թէ վարձատրութիւնը կը հատուցվի, երբ Ջինաստանը կը վճարէ իր պարտքը, մերժված է 342 ձայնով 188-ի դէմ։ 3-դ յօդուածը ամբողջութեամբ ընդունվեց։ Ամբողջ օրինագիծը ընդունվեց 225 ձայնով 213-ի դէմ։

16 Նոյեմբերի

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Նօբէլեան մասնաժողովը երէկ սկսեց իր նիստերը. Նախագահ է ընտրված ստատս-սէկրէտար Լէվէլանդը։ Բարձրագոյն մրցանակը կը նշանակվի նոյեմբերի 27-ին։

ՎԻԵՆՆԱ։ Համագերմանականների պարագլուխը աւստրիական րէյխստագում, Վօլֆ, հրաժարվեց պատգամաւորի կոչումից։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ «Ռումինական գործակալութիւնը» հաղորդում է պաշտօնական աղբիւրներից, թէ մի քանի օտարազգի լրագիրների տարածած լուրը այն մասին, իբր թէ գիտաւորութիւն է եղել փոխել ռումինական սահմանադրութեան 88-րդ յօդուածը, որ վերաբերում է խնամակալութեան, նոյնպէս եւ այն բառերը, որոնք վերաբերում են Թագաժառանգ իշխան Ֆէրդինանդի անբաւարար առողջութեան եւ սրանից առաջ եկող հետեւանքների մասին—ոչ միայն բոլորովին անհիմն են, այլ եւ անտեղի են։

ԽԱՐԿՕՎ։ Նոյեմբերի 16-ին հանքարդիւնաբերողների համաժողովին հաղորդված է համաժողովի հեռագրի պատասխանը ֆինանսների մինիստրի հարցին՝ արտասահմանեան ածուխ եւ մետաղներ ներմուծելու պատճառների մասին։ Համաժողովը կարծիք յայտնեց, թէ անհրաժեշտ է սեփական լրագիր հրատարակել ընդհանուր ծրագրով՝ դիմադրել կարողանալու համար այն անճիշդ եւ սխալ տեղեկութիւններին, որոնք արտայայտվում են մեր մամուլի մէջ։ Այս հարցը յանձնված է համաժողովի խորհրդին մշակելու համար։

16 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նոյեմբերի 18-ին Ցարսկոյէ Սէլօի մեծ պալատում տեղի կունենայ Նորին Բարձրութիւն իշխան Ալէքսանդր Գէօրգիեվիչ Ռոմանովսկու Լէյխտէնբէրգեան դքսի սահմանված երդումը՝ չափահասութեան առիթով։

Յայտարարվում է, որ անգլիական Աւստրալիայի Կվինսլէնդ գաղութը եւ Գլազգօ քաղաքը ժանտախտի կողմից ապահով են։

Վրաստանի էկզարխ Ֆլաւիանին ամենաողորմածաբար հրամայված է լինել Խարկովի եւ Ախտերի արքեպիսկոպոս. Վեատկայի եւ Սլոբոդսկի եպիսկոպոս Ալէկսէյին ամենաողորմածաբար հրամայված է լինել Քարթալինիայի եւ Կախէթայի արքեպիսկոպոս՝ սրբազան սինօդի անդամի եւ Վրաստանի էկզարխի կոչումով։

ԱՍԽԱԲԱԴ։ Նոյեմբերի 15-ի գիշերը միջինասիական երկաթուղու վրա տեղի ունեցաւ երկու ապրանքատար գնացքների, № 21 եւ 56, ընդհարում, Գէօկ-Սիւր կայարանի մօտ, 749-րդ վերստի վրա։ Սպանված են № 56 գնացքի կօնդուկտորը եւ իւղողը. 18 վագօն ջարդված են։ Ընդհարման պատճառն եղել է № 21 գնացքի մեքենավարի խոր քունը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Խուզարկու ոստիկանութիւնը բռնեց երկու վտանգաւոր բանկային գողերի, որոնք սկսել էին գործել պետական բանկում. մէկը բռնված է 3000 րուբլու, իսկ միւսը 1000 րուբլու գողութեան համար։ Երկու գողերն էլ հրէայ են, որոնք յայտնի են եղել ռուսաց մեծ քաղաքների ոստիկանութեան։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ամերիկական դեսպանութեան եւ հիւպատոսութեան մէջ հաւատ չեն ընծայում միսս Ստօնի եւ նրա ուղեկցուհու մահվան լուրին։ Ենթադրում են, որ այդ լուրը տարածում են աւազակները՝ փրկանք կորզելու նպատակով ճնշում գործ դնելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ներքին գործերի մինիստրը Կրայգօնում մի ճառ արտասանեց, որի մէջ ասեց, որ հիւդհօլդեան ճառի մէջ Սօլսբիւրիի ասածը, որ իբր թէ բօէրներին չէ կարելի ոչ մի անկախութիւն տալ, բոլորովին աղաւաղված էր։ Սօլսբիւրի կամենում էր ասել, որ այդ հանրապետութիւնները չեն կարող այլ եւս վայելել առանձին գոյութիւն, ինչպէս առաջ։ Կառավարութիւնը չէ կարող նորից առաջարկել բօէրներին նրանց մի անգամ արդէն մերժած պայմանները, բայց եթէ մի որ եւ է գեներալ, որպէս պատերազմող բօէրների ներկայացուցիչ, առաջարկութիւններ անի, որոնք որ եւ է կերպ համապատասխանէին առաջ մերժված պայմաններին եւ յայտնէին բօէրների համաձայնութիւնը՝ ներկայացուցչական եարչական եղանակ ունենալու մասին, այն ժամանակ, հռետօրը կարծում է, որ այդպիսի առաջարկութիւնները կարող էին խաղաղութեան դաշն կապելու հիմք ծառայել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, նոյեմբերի 19-ին
Հայ դերասանական դրամատիկ ընկերութիւնը կը ներկայացնէ
ՀԱՄԼԷՏ
Ողբերգութիւն 10 պատկերով, հեղ. Շէքսպիրի, Թարգ. Ց.-Խ. Մասէհեանի
ՀԱՄԼԷՏԻ ԴԵՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ Տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ
Մասնակցում են. օր. Գուլազեան, տ. Մայսուրեան, Սիրանոյշ, Փառանձեմ. պ.պ. Աբէլեան, Այխանեան, Աղայեան, Աւետեան, Բերոյեան, Զարիֆեան, Պետրոսեան, Ստեփանեան, Վրոյր, Ռշտունի եւ ուրիշները։
Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին։
Տեղերի գները բէնէֆիսի են։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Կիրակի, Նոյեմբերի 18-ին,
կայանալու է
ՕՐ. Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
ԿՕՆՑԵՐՏԸ
Մասնակցութեամբ պ.պ. բարիտօն Բրօջիի, ջութակահար Հաքիմեանի եւ պիանիստ Կէտների։
Սկիզբը ճիշդ ժամը 9-ին
Տոմսակները՝ սկսած 3 ր. 10 կոպէկից մինչեւ 50 կ. ծախվում են բացառապէս ժողովարանի դռնապանի մօտ։ (հ. կ.) 2—2

ԱՄԵՆԱՑԱՑՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

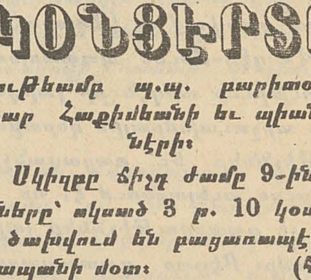

ՌՕՅԵԱԼՆԵՐ

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ

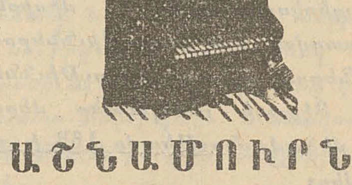

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՕՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԳԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԷՅՏՆԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ, ԵՒ ԱՅԼՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ։

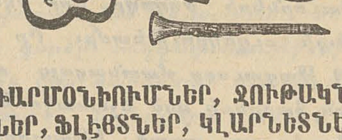

Բոլոր տեսակ գործիքների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս։
ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆ
ուղարկվում է ձրի։
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ
ԴԷՊՕ
Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ
Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան
Музыкалное депо Б. М. Мириманіана, ТИФЛИСЪ.
Дворцовая у З. Банка.
(կիր.)

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆ
(ПОЛНЫЙ РУССКО-АРМЯНСКІЙ СЛОВАРЬ)
Ց. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
Մօտ 100 տպագրական թերթ (1,600 եր.), ճշտապրութիւնով, բազմաթիւ ռուսերէն օրինակներով եւ քերականական ցուցումներով։
Բացված է բաժանորդագրութիւն։ Բաժանորդագինն է 5 ր. 50 կ.։ Թոյլատրելի է սկզբից (մինչեւ առաջին պրակի լոյս տեսնելը) միայն 3 ր. վճարել։ Տպվելուց յետոյ բառարանի գինը զգալի կերպով կը բարձրանայ։
Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ" (Лорисъ-Меликовская улица, № 11։ 1—1

ԺԱՄԱՑՈՅՑ ՁՐԻ
Ով կամենում է ձեռք բերել բոլորովին ձրի ծոցի ժամացոյց թէ տղամարդու եւ թէ կանանց, ամերիկական իսկական ոսկուց, որ ամենաբարձր յատկութիւն ունի եւ ոչնչով չէ զանազանվում ոսկեայ ժամացոյցներից, թող նա ուղարկէ մի րուբլի, եւ նրան կուղարկվի ժամացոյցը 11 րուբլու վերադիր վճարով. բացի սրանից, նրան կուղարկվեն 12 կուպօններ, մի-մի րուբլի արժողութեամբ։ Այդ կուպօնները հեշտութեամբ կարելի է ծախել ծանօթների շրջանում եւ այդպիսով յետ ստանալ ժամացոյցի համար վճարած փողերը։ Իսկ այն անձը, որ գնել է կուպօնը եւ ուղարկել իր խանութը, կը ստանայ 12 րուբլի արժեցող ժամացոյցը 11 րուբլով եւ նոյնպէս 12 կուպօն, մի-մի րուբլի արժողութեամբ՝ վաճառելու համար։ Այսպիսով կարելի է ձեռք բերել եւ արծաթեայ ծածկոյթով ժամացոյց (րէմօնտուար) Փօրժ Ֆաբէր Ժակօբ ամենալաւ գործարանից, 15 րուբլի արժողութեամբ։ Հասցէն—Роману Любеткину, Складъ женевскихъ часовъ въ Варшавѣ, Королевская, № 47։
№ 106, 523. 1—3

ԳԵՂՈՒՆԻ
«ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ»-ի խմբագրութեան այս նոր թերթի անդրանիկ պրակը հրատարակված է հետեւեալ պարունակութեամբ
ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ.—Երեմ. Հ. Ս. օգնենք ու գործենք (խմբագրական)։ Ղազիկեան. Հ. Ա.—«Այտայի հրապուրիչ» ողբերգութիւնը։ Երեմ. Հ. Ս.—Գեղունի (նկարագիր տիեզերահռչակ երգապետաց և Վենետկոյ ներկայ գեղարուեստի ցուցահանդէսին, և այլն)։ Թրքահայ դէմքեր (Պ. Օտեան.—Ս. Մալրապետ Գալֆայեան.—Տոքդ. Փէշտիմալճեան)։ Էփրիկեան. Հ. Ս.—Դավրէժ (տեղեկագրական նկարագիր)։
ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ.—1. Իտալ. երաժշտական փառքերու Ռոսսինիի, Պելլինիի, Տոնիծէթթիի և Վերտիի խմբանկար։ 2. Ապաստան մեղաւորաց (Վենետկոյ ցուցահանդէսին սքանչարժ պատկեր)։ 3. Դարձ ձկնորսութենէ (գլուխ գործոց տանիմարգացի Անքեր Միքայէլ նկարչի. զարդ Վենետկեան ցուցահանդէսին)։ 4. Այս տարվան մէջ վախճանեալ երկու հռչակաւոր իտալ. 5. Նկարիչներու գլուխ գործոցներուն գեղեցիկ պատկերներ։ 6. Պ. Օտեան։ 7. Ս. Մալրապետ Գալֆայեան։ 8. Տ. Փէշտիմալճեան։ 9. Դավրէժի Թամարեան մանկապարտէզի աշակերտաց խմբանկար։ 10. Դավրէժի Բերդաթաղի տեսարանը։ 11. Դավրէժ քաղաքի ընդհանուր տեսարան։ 12. Դավրէժի հայ օրիորդաց Թամարեան ուսումնարանը։
ԿՈՂՔԸ.—Կողքը արտաքսապէս զարդարված է գրքերու ծանուցումներով։ Կընդունվին յայտարարութիւններ. իւրաքանչիւր տող կարժէ 50 սանդիմ։ Կողքը ներքին երկու երեսներուն վրա՝ կը պարունակէ ժամանակակից ազգային նոր և կարեւոր տեղեկութիւններ, քաղված հայ լրագիրներէ։ Բաց աստի բազմաթիւ նոր գիտերու վրա տեղեկութիւններ։ Ամենն ի միասին հրատարակված են մանրատառ ութը երկայն սիւնակներու մէջ։
«ԳԵՂՈՒՆԻ» կը հրատարակվի երկու ամիսը մի անգամ։
Տարեկան բաժնեգինն է 3 ֆրանկ։ 1 ր. 50 կոպէկ։
Թերթէս գոյացած մաքուր հասոյթին կէսը առանց կրօնքի խտրութեան, կը յատկացնենք ազգիս որբիկներուն։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՉԸՆԴՈՒՆՎԻՐ. ԳԻՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է։
Բաժնեգին, նամակ, և այլն, ՈՒՂՂԱԿԻ հետեւեալ հասցէին յղելու է
„PAZMAVEB" St Lazare VENISE (Italie).
Ռուսաստանի և Ամերիկայի ազգայինք Գեղունին դիւրաւ ստանալու համար կարող են դիմել հետեւեալ մեր գործակալաց։
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ.—M. Kaloust Kaloustian Tiflis.
ԱՄԵՐԻԿԱ.—„Hayrenik" Publishing Company (61 Essex street) Boston, Mass.
2—2

Թիֆլիսի Գործակատարների Փոխադարձ Օգնութեան
ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
պատիւ ունի յայտնելու ի գիտութիւն Թիֆլիսի գործակատար հասարակութեան՝ որ կիրակի օր, սոյն ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդէ դահլիճում նշանակված է գործակատարների ընդհանուր ժողով, ընկերութեան վարչութիւնը կազմակերպելու եւ մի քանի կարեւոր խնդիրներ քննելու համար։
Մինչեւ ժողովի օրը՝ ընկերութեան անդամ գրվել ցանկացողները կարող են դիմել հետեւեալ հիմնադիր անդամներին.—1) Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի ընկերութեան գլխաւոր հաշւապահ Վլադիմիր Լազարեվիչ Պատկովին։ 2) Թիֆլիսի Առեւտրական Բանկի գլխաւոր հաշւապահ Ալէքսանդր Քալանթարեանցին։ 3) Սերգէյ Գերասիմիչ Կաֆեանցին, իր խանութում։ 4) Եւգենիյ Պետրովիչ Սինելնիկովին «Россійск. Обществ. Транспорт.»-ի գրասենեակում, Դվօրցօվայա փողոց, տուն Սարաջեվի։ 5) Դաւիդ Իսայիչ Առաքելեանցին, Ֆելեզնիյ բեազ, Ցակովլեանի խանութ։ 6) Տիգրան Խօջա-Թումանեանցին, նոյն տեղ։ 7) Արշակ Թեւեանին, Դվօրցօվայա փողոց, խանութ Եղբ. Ալշվանգի։ 8) Ստեփան Խաչիկեանին, Ադէլխանովի Ակցիօներական ընկերութեան գլխաւոր հաշւապահ։
(չ. կ. ե. հ. չ. կ.) 6—6

ЖЖЕНІЕ СПОСОБОМЪ ЛЕТЮРКЪ ДЕ РОЗЬЕ 20% БОЛЬШЕ АРОМАТИЧЕСК. ЧАСТЕЙ
ЖЖЕНЫЙ КОФЕ
ПРОДАЖА ВЕЗДѢ С. СІУ и Ко.

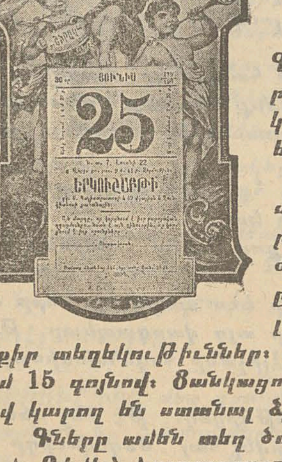

Լոյս տեսան եւ վաճառվում են
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
1902 Թ.
ՊԱՏԻ եւ ԾՈՑԻ (Շիրակ)
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
Ծոցի օրացոյցը զարդարված է Գ. եպ. Սրուանձտեանի, Գամառ-Քաթիպայի, Գ. Արծրունու եւ Գ. Ջանշեանի պատկերներով. ունի բոլորովին նոր հետաքրքրական յաւելուած ամենաօգտակար տեղեկութիւններով, ընդարձակ բժշկարան, հարուստ երազահան եւ նոր, զուարճալի վիճակահան։
Պատի օրացոյցի մէջ կան բարոյական խրատներ եւ ընտիր մտքեր, հայոց եւ եկեղեցական պատմութիւնից հատուածներ, բոլորովին նոր, ծիծաղաշարժ առակներ (մեծ մասամբ անտիպ), այլ եւ ժողովրդական առածներ, ժողովրդական երգեր, գիւղական լէլէներ, ընտիր բանաստեղծութիւններ, զուարճալի հանելուկներ, շուտասելուկներ, բժշկական, արհեստագիտական եւ այլ օգտակար եւ հետաքրքիր տեղեկութիւններ։ Տախտակը շքեղ եւ ճաշակով պատրաստված է յայտնի լիտօգրաֆիայում 15 գոյնով։ Ցանկացողները մանրամասն բովանդակութիւնը տպագրված առանձին թերթով կարող են ստանալ ձրի։
Գները ամեն տեղ ծոցինը—20 կ., պատինը—50 կ., գումարով գնողներին լինում է զիջում։ Դիմել՝ Александрополь. Карапету Апиняцъ կամ Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase)։ Ցանկացողները թող շտապեն, որ իր ժամանակին կարողանանք պատուէրները ճշդութեամբ կատարել։
(ե. շ.) 9—16